

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Для того щоб задовольнити соціальні та економічні потреби країни, недостатньо ефективного функціонування різних галузей економіки, насамперед потрібно правильно використовувати в цій країні фінансовий ринок. Фінансовий ринок — це сукупність фінансових інститутів, якими перепливають кошти власників до позичальникам. Він ділиться ринку цінних паперів і ринок позичкових капіталів (кредитів) [1].

Розглянемо ринок позичкових капіталів, де передача вільних коштів здійснюється кредитно- фінансовою системою країни, тобто сукупністю банківських та позабанківських установ, організованих відповідно до встановлених правових законів та об'єднаних кредитних відносин.

Банківська система - це сукупність взаємопов'язаних фінансово-кредитних установ (банків), які функціонують в межах єдиного фінансового механізму певної країни у визначений історичний період. Банківська система є підсистемою фінансової системи конкретної держави.

Банк - це організаційна структура в бізнесі, сферою діяльності якої є операції із позиковим капіталом, це фінансовий посередник, який виконує комплекс базових операцій грошового ринку: мобілізацію коштів, надання їх у кредит, здійснення розрахунково-касового обслуговування [4].

Особлива роль банківської системи як складової економічної інфраструктури полягає у:

формує грошову пропозицію, банківська система впливає на рівень інфляційних очікувань в економіці;

перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів і трансформація їх у функціонуючий капітал банками виступають головними чинниками розвитку реального сектору, сприяючи найбільш ефективному використанню коштів;

депозитна діяльність банків, яка відображає схильність населення до зберігання, впливає на перебіг усіх мультиплікативних макроекономічних процесів;

банківська система є свого роду "інформаційним центром", акумулюючи інформацію про стан справ у реальному секторі. Банки в своїй поточній діяльності проводять аналіз процесів, що характеризують стан та розвиток виробничої сфери; спеціальні підрозділи банківської системи здійснюють моніторинг підприємств з метою отримання незалежних і оперативних оцінок економічної кон'юнктури ринку, фінансового становища підприємств і їх інвестиційних потреб. Це дозволяє вдосконалювати операційні процедури й інструменти грошово-кредитної політики, а також підвищувати її ефективність, що істотно впливає на стан економіки країни

Основними функціями комерційних банків є кредитні, посередницькі, фондові (випуск цінних паперів різних компаній та їх розміщення на валютних ринках), розрахункові операції у межах всього народного господарства та ін.

Важлива функція банків за сучасних умов — посередництво у міжнародному обігу позичкових капіталів, надання дедалі більшої маси міжнародних кредитів. З цією метою створюються філії іноземних банків у розвинутих країнах світу [3].

Значно посилюється універсалізація банків. Крім перелічених функцій, вони виконують операції страхування, консультаційного бізнесу (надання фінансової, комерційної, ринкової, технічної інформації тощо). Швидко поширюється така форма діяльності банків, як фінансовий лізинг (фінансування банками оренди устаткування, особливо нової наукомісткої та дорогої техніки), проектне фінансування. Все це зумовлює посилення концентрації банківського капіталу та зростання масштабів привласнюваного ними прибутку. Основними джерелами цього прибутку є виконання банками розрахункових,

емісійних, облікових та інших функцій, надання кредитів і встановлення при цьому вищих відсотків, ніж виплата відсотків за вкладами.

Ефективне функціонування банківської системи на таких засадах дає можливість забезпечити зростання її конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках банківських послуг та вирішення однієї із найгостріших проблем – забезпечення розвитку реального сектора економіки.

Міжнародна практика знає кілька типів банківських систем: розподільна централізована банківська система; ринкова банківська система; банківська система перехідного типу [2].

Банківська система розподільного (централізованого) типу має такі особливості:

Держава є єдиним власником. Монополія держави на формування банків.

Однорівнева банківська система.

Дворівнева банківська система.

Відповідальність держави за зобов'язаннями банків.

Банки підкоряються уряду і залежать від його оперативної діяльності.

Керівник банку призначається центральною або місцевою владою державними органами управління.

На противагу розподільної системі банківська система ринкового типу має такі відмінності:

Відсутністю монополії держави на банківську діяльність.

Емісійні і кредитні функції розділені між собою. Емісія готівки зосереджена в центральному банку, кредитування підприємств та населення здійснюють різні ділові банки — комерційні, інвестиційні, інноваційні, іпотечні, ощадні і т. д.

Комерційні банки не відповідають по зобов'язанням держави, так само як і держава не відповідає по зобов'язанням комерційних банків.

Отже, з урахуванням наведеного вище, ми пропонує мороз глядати, банківську систему як складний, цілісний, структурний, динамічний, організований, саморегульований, взаємопов'язаний та функціонуючий господарський організм. Складність банківської системи пояснюється тим, що в банківській системі присутні зв'язки двох типів:

між комерційними банками;

між центральним банком та іншими елементами банківської системи. [2]

Для зав'язків першого типу характерні відносини координації, водночас зв'язки другого типу переростають у відносини субординації (владного підпорядкування).

Структурність означає, що банківська система поєднує свої елементи у внутрішню організовану структуру.

Динамічність визначається тим, що банківська система не перебуває в статичному стані. Перебуваючи в постійному розвитку, як єдине ціле, вона вдосконалюється, доповнюється новими компонентами, усередині банківської системи постійно виникають нові зв'язки [3].

Цілісність банківської системи означає, що вона включає різноманіття частин, підпорядкованих єдиному цілому.

Організованість означає, що тільки за умови ефективної, організованої роботи всієї банківської системи, а не окремих банків, забезпечується функціонування системи як єдиного цілого, гарантуючи виконання державних цілей та завдань.

Саморегульованість банківської системи визначена тим, що така система одночасно виступає і як суб'єкт, і як об'єкт управління. У банківській системі Національний банк наділений функціями управління, тоді як об'єктом регулюючого впливу виступають інші банки.

Те, що банківська система виступає як взаємопов'язаний організм, означає, що сутність банківської системи спрямована не тільки до сутності часткового, складових елементів, але й до їх взаємодії. Тим самим сутність банківської системи впливає на склад та сутність її елементів [4].

Банки пропонують різні умови обслуговування, ставки за депозитами та кредитами, комісійні за грошові перекази, обмін валют та обслуговування поточних рахунків. Обираючи конкретну фінансову послугу, потрібно вивчати умови в різних банках та порівнювати їх.

Обираючи банк, важливо переконатись у його надійності, дослідивши таку інформацію:

Ліцензія. На сайті НБУ вказано, коли була видана ліцензія, на які види послуг, чи є серед них потрібні вам послуги.

Рейтинг банку. Оцінки, які виставляють українські або міжнародні рейтингові агентства. Чим вищий рейтинг, тим менше ризиків для вкладників.

Прибутковість. На сайті НБУ можна знайти інформацію, чи є діяльність банку прибутковою, чи збитковою.

Кредитний портфель. Якщо у кредитному портфелі великий відсоток проблемних кредитів (таких що не виплачуються боржниками), ймовірність банкрутства висока.

Ліквідність активів. Чим вищий рівень ліквідності активів, тим нижчий ризик банкрутства і невчасного повернення депозитів.

Власники банку. Інформація про власників допомагає оцінити ризики, пов'язані з політичними подіями в країні та за кордоном [5].

Обираючи окрему послугу, варто звернути увагу на конкретні умови. Наприклад, де знаходиться відділення, або банкомати, яка комісія за зняття готівки в банкоматах інших банків, або як поповнити свій рахунок.

Банківська система діє, функціонує, виконує певну роль. Функціонує не тільки банківська система, а й кожний її елемент. Функціонуючий характер банківської системи зумовлює ті методологічні підстави її дослідження, які зводяться до необхідності вивчення діяльності кожного елементу цієї системи.

Щодо стан банківської системи в Україні, то у січні — червні 2021 року платоспроможні банки отримали 30.1 млрд. грн чистого прибутку, що на 26% більше, ніж у аналогічному періоді минулого року –

23.8 млрд. грн. Рентабельність капіталу сектору зросла до 29% порівняно з 23% у I півріччі 2020 року. У II кварталі 2021 року фінансовий результат банків становив 19.1 млрд. грн. Це в 2.5 раза більше, якщо порівняти з II кварталом 2020 року. Значною мірою цьому сприяло скорочення відрахувань до резервів: за перше півріччя вони скоротилися загалом на близько 70% р/р, відрахування в резерви під кредити — на понад 40% р/р та повернулися до докризового рівня. Банки швидко адаптувалися до роботи в умовах карантинних обмежень, зберегли високу операційну ефективність, суттєво збільшили чисті процентні та комісійні доходи порівняно з кризовим 2020 роком.

Чистий процентний та комісійні доходи зростали темпами близько 30% у річному вимірі завдяки здешевленню вартості ресурсів, відновленню споживчого кредитування та зростанню обсягів безготівкових операцій із населенням. Водночас загалом операційні доходи банків за шість місяців поточного року зменшилися на 2%, витрати — зросли на 12%. Основна причина зниження доходів — переоцінка індексованих цінних паперів, яка в минулому році збільшувала прибуток, а в цьому році — зменшувала. Отримані доходи з запасом покривають операційні витрати й відрахування в резерви під кредитні ризики. Станом на 01 липня 2021 року із 73 платоспроможних фінансових установ 63 фінустанови були прибутковими та отримали чистий прибуток 30.3 млрд. грн, що перекрыло збитки 10 банків на загальну суму 0.2 млрд грн. [6].

Висновок:

Таким чином, банківська система виступає однією з найважливіших частин економічного механізму кожної розвинутої держави, бурхливий розвиток якої відбувається в наш час. Безперервне та ефективне функціонування всіх державних органів, розвиток суверенної держави, взаємозв'язок банківських установ із суб'єктами господарювання, забезпечення стабільності національної валюти суттєвим чином залежить від стану банківської системи.

Література:

1. Банківська система України та її роль у розвитку реального сектору економіки / Т. Я. Андрейків, С.М. Кишун, О. О. Курят // Вісник Львівського торговельно-економічного університету — Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2019. — Вип. 58. — (Економічні науки). — С. 129-135.
2. — С. 129-135.
3. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку / Федевич Л. С., Ливдар М. В., Межирицька // Економіка та суспільство. — 2020. — Випуск № 21. — С. 21-27.
4. Гура О. Л. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України / О. Л. Гура, О. О. Крижановський // Ефективна економіка. — 2018. — С. 24-29.
5. Іващук О. В. Антикризові механізми відновлення стійкості банківської системи в умовах глобальної нестабільності / О. В. Іващук // Соціально економічні проблеми сучасного періоду України. — 2018. — Випуск 5
6. Банки та банківська система [Електронний ресурс] <https://financer.com/ua/wiki/banks>
7. Національний банк України [Електронний ресурс] - <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pributok-bankivskoyi-sistemi-perevischiv-30-mlrd-grn--rezultati-i-pivrichchya-2021-roku>

**Науковий керівник:
Іщук Вікторія Вікторівна, викладач**